

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15, 6/16 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.110/21, 74/24 и 16/25) и член 21 став 18 и член 61 став 5 од Законот за решавање банки („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 209/23), Советот на Народната банка на Република Северна Македонија донесе

ОДЛУКА

**за методологијата за начинот на вршење на процената на вредноста за целите на решавањето банка
(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 71/25)**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа одлука се пропишуваат:

- методологијата за начинот на вршење на процената на вредноста на средствата и обврските на банка, за целите на решавањето банка и/или отписот или претворањето на соодветните капитални инструменти и дозволените обврски;
- начинот на вршење на независната процена на загубите на акционерите и доверителите, и
- условите за независност на независниот проценител којшто може да ја врши процената.

Одредбите на оваа одлука соодветно се применуваат и на другите правни лица на кои се применува Законот за решавање банки, доколку не е определено поинаку со оваа одлука.

2. Одделните изрази употребени во оваа одлука го имаат следново значење:

2.1. „Важечки сметководствени стандарди“ се сметководствените стандарди пропишани со регулативата на Народната банка на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) за методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи и/или останатите сметководствени стандарди коишто се применуваат на работењето на трговските друштва во Република Северна Македонија, како што е применливо;

2.2. „Вредност на франшиза“ е нето сегашната вредност на паричните текови коишто би настанале од одржувањето и обновувањето на средствата и обврските на банката или на деловните линии, како и од влијанието на потенцијалните деловни можности, вклучувајќи ги и можностите коишто ќе произлезат од примената на различните активности за решавање коишто ги зел предвид проценителот. Вредноста на франшизата може да биде повисока или пониска од вредноста на средствата и обврските на датумот на процената, имајќи ги предвид договорните услови;

2.3. „Вредност на капиталот“ е проценетата пазарна вредност на акциите коишто се пренесени или издадени, утврдена со примена на општоприфатени методологии за

процената. Во зависност од видот на средствата или на деловните линии на банката, вредноста на капиталот може да ја содржи и вредноста на франшизата;

2.4. „Вредност при пренос“ е вредноста на паричните текови коишто оправдано се очекуваат при редовна продажба или пренос на средствата или обврските под условите коишто преовладуваат на пазарот, намалени за трошоците за продажба и за очекуваната вредност на дадените гаранции;

2.5. „Вредност при чување“ е сегашната вредност на паричните текови, дисконтирани со соодветната ефективна каматна стапка, коишто оправдано се очекуваат при задржување на средството или обврската на банката, утврдена објективно и реално врз основа на конзервативни претпоставки, имајќи ги предвид факторите коишто се значајни за потребите на решавањето;

2.6. „Датум на процена“ е:

- датумот определен од проценителот којшто е најблизу до очекуваниот датум на кој Народната банка ќе донесе одлука за започнување постапка на решавање на банката или за спроведување отпис или претворање на соодветните капитални инструменти и дозволените обврски на банката, или
- датумот на решавање од потточка 2.7 од оваа точка, за потребите на дополнителната конечна процена или на независната процена на загубите на акционерите и доверителите на банката што се решава, во согласност со Законот за решавање банки;

2.7. „Датум на решавање“ е денот на донесувањето одлука за започнување постапка за решавање на банката, во согласност со Законот за решавање банки;

2.8. „Датум на вистински третман“ е датумот на кој акционерите и доверителите на банката добиле надоместок во форма на акции, должнички инструменти или исплата во готовина, по примената на активностите за решавање;

2.9. „Дополнителни загуби“ се загубите коишто треба да се предвидат при вршењето на привремената процена, во согласност со членот 21 став 11 од Законот за решавање банки;

2.10. „Државно тело или орган“ се Агенцијата за заштита на депозитите и Министерството за финансии, како и надлежните органи за супервизија и за решавање на останатите членки на банкарската група, доколку е применливо;

2.11. „Независен проценител“ е друштвото за ревизија, овластениот ревизор или проценителот што ги исполнува условите за независност од точката 48 од оваа одлука;

2.12. „Објективна вредност“ е вредноста на средствата и обврските којашто би се разменила помеѓу пазарните учесници во вообичаена трансакција според тековните услови на пазарот на датумот на процената, во согласност со важечките сметководствени стандарди;

2.13. „Основа за процена“ е пристапот којшто го користи проценителот за утврдување на вредноста при примената на различните инструменти или овластувања за решавање.

2.14. „Привремена проценка“ е процената којашто ја врши Народната банка на Република Северна Македонија или независниот проценител во согласност со членот 21 став (11) од Законот за решавање банки;

2.15. „Процена бр. 1“ е процената којашто се врши заради добивање информации за потребите на членот 21 став 4 точка 1 од Законот за решавање банки;

2.16. „Процена бр. 2“ е процената којашто се врши заради добивање информации за потребите на членот 21 став 4 точки 2 до 6 од Законот за решавање банки.

2.17. „Процена бр. 3“ е независната проценка на загубите на акционерите и доверителите на банката што се решава, извршена за потребите на членот 61 од Законот за решавање банки;

2.18. „Проценител“ е независниот проценител или Народната банка на Република Северна Македонија кога самостојно ја врши привремената проценка на средствата и обврските на банката, во согласност со Законот за решавање банки.

На останатите изрази коишто се употребени во оваа одлука се применува значењето определено во Законот за решавање банки (во понатамошниот текст: Законот).

II. МЕТОДОЛОГИЈА ЗА НАЧИНОТ НА ВРШЕЊЕ НА ПРОЦЕНАТА НА ВРЕДНОСТА

3. Методологијата за начинот на вршење на процената на вредноста на средствата и обврските на банка, за целите на решавањето банка и/или отпис или претворање на соодветните капитални инструменти и дозволените обврски ги опфаќа:

- општите барања за начинот на вршење на процените бр. 1 и 2 од главата III од оваа одлука;
- начинот на вршење на процената бр. 1 од главата IV од оваа одлука;
- начинот на вршење на процената бр. 2 од главата V од оваа одлука;
- начинот на вршење на привремената проценка од главата VI од оваа одлука.

III. ОПШТИ БАРАЊА ЗА ПРОЦЕНИТЕ БР. 1 И 2

4. При извршувањето на процените бр. 1 и 2, проценителот е должен да ги земе предвид факторите коишто можат да влијаат на очекуваните парични текови од средствата и обврските на банката и на висината на ефективните каматни стапки коишто се применуваат на тие средства и обврски, во согласност со регулативата на Народната банка на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) за методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи, заради реално и објективно прикажување на финансиската состојба на банката.

При утврдувањето на факторите коишто можат да влијаат на очекуваните парични текови од средствата и обврските на банката и на висината на ефективните каматни стапки коишто се применуваат на тие средства и обврски, проценителот ги има предвид одредбите од точката 17 од оваа одлука.

5. Во извештајот за процената, проценителот е должен да ги прикаже и да ги образложи главните претпоставки коишто ги користел при вршењето на процената. Проценителот е должен во извештајот за процената да го образложи секое значително

отстапување во претпоставките користени при процената од претпоставките коишто ги користела банката при изготвувањето на финансиските извештаи и при утврдувањето на сопствените средства и нивото на капиталот потребен за покривање на ризиците. Отстапувањата треба да бидат поддржани со соодветните податоци и информации коишто му се достапни на проценителот во моментот на вршење на процената.

6. Врз основа на податоците и информациите коишто му се достапни во моментот на вршење на процената, проценителот е должен да даде најдобра можна процена на вредноста на средствата и/или обврските на банката којашто може да биде изразена и во форма на распон.

Доколку проценетата вредност е изразена во форма на распон, распонот на вредностите треба да биде колку што е можно помал и да го отсликува разбирањето на проценителот на тековните и идните очекувани состојби во банката и на очекуваните резултати од спроведувањето на постапката на решавање. Големината на распонот треба да е соодветно образложена во извештајот на процената.

7. Критериумите за процена на поединечните средства и обврски на банката пропишани со оваа одлука треба соодветно да се применат и при процената на портфолија или групи средства или комбинација на средства и обврски на банката, деловни линии или банката во целина, во зависност од карактеристиките на средствата, обврските или деловните линии чијашто вредност се проценува.

8. За потребите на членот 21 став 10 од Законот, проценителот може да ги земе предвид одредбите од точките 35, 36, 37, 38, 39, 40 и 41 на оваа одлука.

9. Народната банка може да побара од проценителот да изврши неколку процени на вредноста, доколку оцени дека е потребно и во тој случај Народната банка ја зема предвид процената според која средствата и обврските на банката имаат најниска вредност.

Извори на информации

10. Процената се врши врз основа на сите податоци и информации доставени од банката или коишто му се достапни на проценителот на датумот на процената и се однесуваат најмалку на:

- ажурираниот биланс на успех и билансот на состојба на банката и извештаите коишто се доставуваат до Народната банка, подготвени од страна на банката на датумот или за периодот којшто е најблизу до датумот на процената;
- образложението на претпоставките и оцените коишто ги користи банката при подготовката на финансиските извештаи и извештаите до Народната банка;
- извештајот за извршената ревизија на последните годишни финансиски извештаи на банката;
- податоците и информациите од деловните книги на банката;
- податоците и информациите коишто се достапни на финансискиот пазар, пазарот на недвижности и слично;
- заклучоците на проценителот донесени врз основа на разговорите со членови на органите на банката и со друштвото за ревизија;
- податоците и информациите доставени до Народната банка како надлежен орган за супервизија;

- податоците и информациите изработени од банката во согласност со регулативата на Народната банка за изработка на план за решавање на банката и за оцена на можноста за решавање банка;
- процените на квалитетот на активата на ниво на банкарскиот систем, доколку се применливи за активата на банката, како и резултатите од стрес-тестовите;
- јавно достапните информации за вредноста на средствата и обврските на други банки со слична големина и деловни модели, соодветно приспособени за да се опфатат карактеристиките на банката;
- историските податоци и информации, соодветно приспособени за да се опфатат карактеристиките на банката и промените во околностите на кои се однесуваат овие податоци и информации и
- анализите на трендовите, соодветно приспособени за да ги опфатат карактеристиките на банката.

Влијание на договорите за финансиска поддршка во рамките на банкарска група

11. Доколку банката е дел од банкарска група и има склучено договори за финансиска поддршка во рамките на групата коишто можат да се остварат во случај на нарушување на финансиската состојба на групата или во постапка на нејзино решавање, проценителот го зема предвид можното влијание на овие договори врз процената.

12. Проценителот го зема предвид влијанието на другите договори за финансиска поддршка во рамките на банкарската група само доколку постои веројатност дека тие договори ќе се применуваат и во случај на решавање или влошена финансиска состојба на групата.

13. Проценителот утврдува дали средствата на банката во рамките на групата на која ѝ припаѓа се достапни за покривање на загубите на другите членки на банкарската група.

Извештај за процената

14. Проценителот изготвува и доставува извештај за процената до Народната банка којшто ги содржи елементите од членот 21 став 8 од Законот, при што се имаат предвид и одредбите од членот 21 став 10 од Законот.

Другите информации коишто се значајни за процената од членот 21 став 8 точка 4 од Законот се однесуваат најмалку на следниве елементи:

- резиме на процената, датумот на процената, образложение на најдобрата можна проценка на средствата и обврските на банката од точката 6 од оваа одлука, како и образложение на позициите со висок степен на несигурност и на паричните текови од овие позиции, во согласност со точките 15, 16 и 17 од оваа одлука;
- образложение на главните методологии за процената и на претпоставките во согласност со точката 5 од оваа одлука, чувствителноста на процената на избраните методологии и претпоставки и доколку е применливо, образложение на разликите помеѓу избраните методологии и претпоставки и методологиите и претпоставките применети кај другите процени спроведени за потребите на решавањето;
- попис на билансните и вонбилансните средства и обврски на банката за секоја поединечна проценка за влијанието од примената на различните инструменти или

овластувања за решавање чијашто примена се разгледува во согласност со точката 19 од оваа одлука;

- кога се применува овластувањето за отпис или претворање на соодветните капитални инструменти и дозволените обврски, образложение за вкупниот износ којшто треба да биде отпишан заради покривање на загубите и сведување на нето сегашната вредност на средствата на нула, како и за вредноста на капиталот по извршениот отпис или претворање;
- податоците од точката 23 од оваа одлука;
- информација за главните извори на информации и податоци коишто се користени при процената;
- информација за податоците коишто не можат да се обезбедат при вршењето на процената;
- информации за материјалните неостварени добивки коишто не се признати со процената, со соодветно објаснување на причините коишто довеле до појава на тие добивки;
- изјава од проценителот за усогласеноста на процената со барањата на Законот;
- секоја дополнителна информација за којашто проценителот смета дека би ѝ била од корист на Народната банка за остварување на целите на решавањето.

Позиции со висок степен на несигурност

15. Проценителот е должен да им посвети особено внимание на паричните текови од средствата и обврските на банката за кои нема доволно информации и/или коишто се со висок степен на променливост (позиции со висок степен на несигурност), а коишто имаат значително влијание врз резултатите од процената. Проценителот е должен да даде најдобра можна процена на овие позиции во согласност со точката 6 од оваа одлука.

16. Позициите со висок степен на несигурност се однесуваат најмалку на:

- кредитите и портфолијата на кредитите чишто очекувани парични текови зависат од капацитетот, способноста или спремноста на другата договорна страна да ја исполни својата обврска, при што очекувањата се засноваат на стапката на веројатноста за ненаплата, стапката на загуба заради ненаплата или зависат од карактеристиките на кредитот, особено во случаите на веќе остварени загуби кај соодветните кредити или портфолија на кредити;
- средствата преземени врз основа на ненаплатени побарувања чишто очекувани парични текови зависат како од објективната вредност на тие средства на датумот на процена, така и од очекуваните промени во нивната вредност по датумот на процена;
- инструментите коишто се мерат по објективна вредност, доколку утврдувањето на таа објективна вредност во согласност со важечките сметководствени стандарди не е повеќе применливо или можно, имајќи ги предвид околностите, особено во случај на недостатокот на податоци за активните пазари;
- гудвилот и нематеријалните средства;
- судските спорови и прекршочните санкции кај кои постои неизвесност во однос на износот на очекуваните парични текови и датумот на нивното настанување;
- очекуваните парични текови од одложени даночни побарувања.

17. При утврдувањето на вредноста на позициите со висок степен на несигурност, проценителот ги зема предвид:

- економските услови коишто можат да влијаат на работењето на банката, како и состојбите на соодветните пазари;

- деловниот модел на банката и промените во нејзиниот развоен план;
- карактеристиките на кредитното портфолио, вклучително и критериумите за оцена на кредитната способност на клиентите на банката;
- околностите и практиките за кои постои веројатност дека ќе доведат до значителни парични одливи;
- околностите коишто може да влијаат на износот на активата пондерирана според ризиците;
- капацитетот на банката за задржување соодветен износ на средства во определен период и нејзината способност за остварување очекувани парични текови и
- околностите поврзани со ликвидноста на банката и нејзините извори на финансирање.

IV. НАЧИН НА ВРШЕЊЕ НА ПРОЦЕНАТА БР. 1

18. Процената бр. 1 треба да овозможи да се добијат информации врз основа на кои ќе може да утврди дали банката е во состојба во која не може или е веројатно дека нема да може да продолжи со работа.

Имајќи ги предвид важечките сметководствени стандарди, проценителот може да не ги земе предвид претпоставките, податоците, методологиите и оцените коишто ги користела банката при изготвувањето на финансиските извештаи, при утврдувањето на сопствените средства и нивото на капиталот потребен за покривање на ризиците, како и при изработката на извештаите до Народната банка.

V. НАЧИН НА ВРШЕЊЕ НА ПРОЦЕНАТА БР. 2

19. Со процената бр. 2 се оценува влијанието врз вредноста на средствата и обврските на банката коешто го има секоја активност за решавање којашто може да ја преземе Народната банка, заради добивање на информациите од членот 21 став (4) точки 2) до 6) од Законот врз основа на кои Народната банка ќе ја донесе одлуката за примена на најсоодветните инструменти или овластувања за решавање на банката.

Народната банка може да соработува со проценителот при утврдувањето на различните инструменти или овластувања за решавање на банката чијашто примена се разгледува од страна на Народната банка.

20. За потребите на процената бр. 2, проценителот го утврдува износот на паричните текови од постојните средства и обврски на банката коишто би настанале по примената на активноста или активностите за решавање, дисконтирани со соодветната ефективна каматна стапка утврдена во согласност со точката 21 на оваа одлука.

Утврдувањето на паричните текови може да биде на ниво на поединечно средство или обврска, на ниво на портфолио или на ниво на деловни линии.

Заради утврдување на износот на паричните текови од ставот 1 од оваа точка, проценителот го користи своето стручно расудување за утврдување на главните карактеристики на средствата или обврските чијашто вредност се проценува. Проценителот користи стручно расудување и при утврдувањето на кој начин влијае продолжувањето, потенцијалното обновување или рефинансирање, издвојувањето или продажбата на тие средства или обврски, како што е предвидено со активностите за

решавање чијашто примена се разгледува, врз паричните текови на тие средства или обврски.

21. Ефективните каматни стапки коишто ги користи проценителот за утврдување на паричните текови се ефективните каматни стапки утврдени во согласност со важечките сметководствени стандарди, коригирани за времето на настанување на паричните текови, профилот на ризичност на банката, финансиските трошоци и пазарните услови, како и стратегијата за продажба или пренос чијашто примена се разгледува и финансиската состојба на банката по решавањето.

22. Доколку вредностите добиени со процената бр. 2 значително отстапуваат од вредностите прикажани од банката во финансиските извештаи, проценителот е должен да ги подготви ажурираните биланс на состојба и биланс на успех од членот 21 став (8) точка 1) од Законот, врз основа на претпоставките коишто ги користи при вршењето на процената бр. 2, во согласност со важечките сметководствени стандарди. Во однос на загубите коишто ги утврдил проценителот, а коишто не можат да се признаат во ажурираните биланс на состојба и биланс на успех, проценителот е должен да го утврди износот на загубите, да ги образложи начинот на нивното утврдување, како и веројатноста и временскиот период на нивното настанување.

23. Процената бр. 2 вклучува податоци за оперативните трошоци коишто се резултат од трошоците направени во врска со примената на инструментите или овластувањата за решавање на банката.

Со процената треба да се земат предвид и очекуваните позитивни ефекти од намалувањето на трошоците и/или зголемувањето на приходите при примена на инструментите за продажба на дејноста или преодна институција, а коишто би биле резултат од спојувањето со друга банка, присоединувањето на преодната институција кон друга банка или продажбата на трето лице на сите средства, права или обврски на преодната институција.

Во извештајот за процената од точката 14 на оваа одлука, податоците за оперативните трошоци од ставот 1 на оваа точка и за претпоставките за намалување на трошоците и/или зголемување на приходите од ставот 2 на оваа точка треба да бидат посебно прикажани, при што треба да се одбегне двојно евидентирање. Доколку се проценува вредноста на капиталот, овие податоци се прикажуваат како дел од пресметката на паричните текови.

Избор на основата за процена

24. Заради обезбедување објективна и реална процена бр. 2 врз основа на конзервативни претпоставки, проценителот е должен, во зависност од потребите и во соработка со Народната банка, да подготви поединечни процени за влијанието од примената на различните инструменти или овластувања за решавање чијашто примена се разгледува во согласност со точката 19 од оваа одлука, имајќи ги предвид одредбите од оваа глава на одлуката.

Секоја од процените од ставот 1 од оваа точка треба да обезбеди целосно признавање на загубите од примената на различните инструменти за решавање или овластувањето за отпис или претворањето на соодветните капитални инструменти и дозволените обврски.

25. Доколку со активностите за решавање од точката 19 од оваа одлука е предвидено банката да ги задржи сите или дел од средствата и обврските и да продолжи со работа, проценителот ја применува вредноста при чување.

Во случаите од ставот 1 од оваа точка, проценителот може, врз основа на неговото стручно расудување:

- да ги промени претпоставките или очекувањата во споредба со оние коишто преовладуваат на датумот на процената, имајќи ги предвид движењата на соодветните парични текови во подолг историски период и периодот за кој се очекува задржување на средството или обврската или продолжување на работењето на банката или
- да користи дополнителни или алтернативни методологии за проценка за коишто проценителот смета дека се соодветни и во согласност со одредбите на оваа одлука, особено во однос на процената на вредноста на капиталот на новите акции, по претворањето на соодветните капитални инструменти и дозволените обврски.

26. Доколку со активностите за решавање од точката 19 од оваа одлука е предвидена продажба или пренос на средствата и обврските, проценителот за овие средства и обврски ја користи вредноста на пренос, имајќи го предвид очекуваниот период на продажба, односно на пренос на средствата и обврските на банката.

Пристапот од ставот 1 од оваа точка се применува во случаите на примена на инструментите на продажбата на дејноста, преодна институција и издвојување на активата.

Во случаите од ставот 1 од оваа точка, проценителот може да ја утврди вредноста на преносот со намалување на висината на расположливите пазарни цени за да се земе предвид брзата продажба или пренос. Кога не постои ликвиден пазар за соодветното средство, проценителот ја утврдува вредноста на преносот врз основа на расположливите цени на пазарите на кои се тргува со слични средства или врз основа на соодветни модели коишто ги имаат предвид расположливите пазарни цени, соодветно коригирани заради тоа што не постои ликвиден пазар.

За потребите на утврдувањето на вредноста на пренос и периодот на пренос, проценителот особено ги има предвид:

- вредноста на пренос и периодот на пренос за трансакции со слични карактеристики на средства и обврски, соодветно приспособени заради опфаќање на разликите во деловниот модел и финансиската структура на страните вклучени во тие трансакции;
- предностите или недостатоците на одредена трансакција коишто се специфични за договорните страни во трансакцијата или за група учесници на пазарот;
- посебните карактеристики на средствата или деловите коишто можат да бидат значајни само за потенцијален купувач или за група учесници на пазарот;
- веројатното влијание на очекуваните продажби врз вредноста на франшизата на банката.

При примената на инструментите на продажбата на дејноста и преодна институција, проценителот може да ги земе предвид очекувањата за вредноста на франшизата во услови на обновувањето на средствата, рефинансирањето на портфолио или продолжувањето, односно повторното работење на делови на банката или на банката во целина.

Доколку проценителот оцени дека нема реална можност за продажба на средствата и обврските на банката или за продажба на банката, не е должен да ја утврди вредноста на пренос, туку паричните текови ги проценува врз основа на можноста за натамошно работење на банката.

Одредбата од ставот 6 на оваа точка не се применува на инструментите издвојување на активата или продажба на дејноста.

27. Доколку со активностите за решавање од точката 19 од оваа одлука е предвидено претворање на соодветните капитални инструменти и дозволени обврски во акции проценителот ја утврдува нивната вредност со примена на вредноста на капиталот на новите акции по спроведениот отпис или претворање, како надоместок на имателите на претворените капитални инструменти или на другите доверители. Оваа проценка е основа за утврдување на стапките на претворање од членот 39 од Законот.

28. За групите средства и обврски или деловите од банката коишто се предвидени за издвојување, проценителот е должен да ги земе предвид и трошоците и добивките поврзани со управувањето со тие средства, обврски или делови.

29. За средствата и обврските на банката за кои постои веројатност дека ќе бидат вклучени во стечајната маса по отворањето на стечајната постапка, проценителот може да ја земе предвид вредноста на пренос и периодот на пренос коишто претходно биле остварени за средства со слични карактеристики и услови. При утврдувањето на очекуваните парични текови се зема предвид неликвидноста, отсуството на веродостојни податоци за утврдување на вредноста и потребата за примена на методологии за процената коишто се засноваат на претпоставките за кои недостасуваат соодветни пазарни податоци.

VI. НАЧИН НА ВРШЕЊЕ НА ПРИВРЕМЕНАТА ПРОЦЕНА

30. На привремената проценка соодветно се применуваат барањата за процената бр. 2, во онаа мера во која е применливо тоа.

31. При вршењето на привремената проценка, проценителот им посветува особено внимание на позициите со висок степен на несигурност, во согласност со точките 15 и 16 од оваа одлука.

Дополнителните загуби коишто проценителот е должен да ги утврди при вршењето на привремената проценка треба да одговараат на степенот на несигурност поврзан со позициите од ставот 1 од овој член, при што се имаат предвид факторите од точката 17 од оваа одлука.

32. За потребите на точката 30 на оваа одлука, проценителот може да ги утврди дополнителните загуби врз основа на загубите коишто се проценети за дел од средствата на банката. Доколку е можно, проценителот може да ги оцени дополнителните загуби и врз основа на просечните загуби на други банки со слични деловни модели, со соодветно приспособување на разликите во деловниот модел и финансиската структура.

За потребите на ставот 1 на оваа точка, Народната банка може да користи податоци од завршени претходни постапки за решавање банки или историски пазарни податоци коишто се однесуваат на средства со слични карактеристики.

33. На извештајот за привремената процена соодветно се применуваат барањата од точката 14 од оваа одлука, при што проценителот задолжително го наведува износот на дополнителните загуби со соодветно образложение, имајќи ги предвид одредбите од точките 31 и 32 од оваа одлука.

VII. НАЧИН НА ВРШЕЊЕ НА НЕЗАВИСНАТА ПРОЦЕНА НА ЗАГУБИТЕ НА АКЦИОНЕРИТЕ И ДОВЕРИТЕЛИТЕ (ПРОЦЕНА БР. 3)

34. За потребите на процената бр. 3, проценителот е должен да изготви список на сите утврдени и потенцијални средства на банката за кои е докажано дека имало соодветни парични текови или за кои се очекуваат таквите парични текови.

Проценителот има пристап до списокот на сите утврдени и потенцијални обврски на банката, рангирани во исплатни редови во согласност со Законот за банките. Проценителот има право да користи услуги од надворешни лица заради соодветно рангирање на обврските во исплатни редови.

Проценителот е должен да ги утврди и одделно да ги прикаже заложените средства и побарувањата обезбедени со тие средства.

Процена на загубите коишто би ги имале акционерите, доверителите и Фондот за заштита на депозитите во случај на отворање стечајна постапка над банката

35. Заради утврдување на загубите за потребите на членот 61 став 3 точка 1 од Законот, процената се заснова на информациите за фактите и околностите коишто постоеле и за кои се очекува дека би му биле познати на проценителот на датумот на решавање, со што би имале влијание и врз процената на средствата и обврските на банката на тој датум.

36. За потребите на точката 35 од оваа одлука, проценителот го утврдува износот на очекуваните парични текови којшто би го добил секој акционер или доверител, доколку над банката била отворена стечајна постапка, односно се претпоставува дека банката би остварувала парични текови само врз основа на впаричувањето на средствата вклучени во стечајната маса.

Очекуваните парични текови од ставот 1 од оваа точка се дисконтираат со стапка или стапки коишто го имаат предвид очекуваниот период на настанување на тие парични текови, околностите коишто преовладувале на датумот на решавање, безризичните каматни стапки, премијата за ризик за финансиски инструменти со слични карактеристики издадени од банки со слични деловни модели, пазарните услови и/или ефективните каматни стапки коишто ги применуваат потенцијалните купувачи и други слични карактеристики на паричните текови чијашто вредност се проценува.

37. Проценителот е должен да ги земе предвид следниве елементи при утврдувањето на очекуваните парични текови од точката 36 од оваа одлука:

- прописите со кои се уредува стечајната постапка и практика во Република Северна Македонија или во соодветната земја, коишто можат да имаат влијание врз факторите како што се очекуваниот период на продажба или стапките на наплата на средствата на банката во случај на спроведување на стечајната постапка;

- трошоците за спроведување на стечајната постапка коишто можат да се предвидат, вклучувајќи ги и трошоците за нејзиното финансирање и
- информациите за претходни стечајни постапки над банки, доколку се достапни и значајни.

38. За средствата со кои се тргува на активен пазар, проценителот е должен да ја користи пазарната цена остварена во одреден период, освен кога поради специфични околности (на пр.: концентрацијата, заситеноста и длабочината на пазарот) е отежната можноста за продажба на средствата на банката.

39. За средствата со кои не се тргува на активен пазар, проценителот е должен да ги земе предвид најмалку следниве информации при утврдувањето на износот и периодот на настанување на нивните парични текови:

- цените коишто се остварени на активните пазари за средства коишто имаат слични карактеристики;
- цените коишто се остварени при продажбата на средства со слични карактеристики и услови во претходни стечајни или други слични постапки;
- цените коишто се остварени во трансакциите при продажба на дејноста или при пренос на преодна институција или на друштво за издвојување на активата, во рамките на активности за решавање банки со слични карактеристики како банката што се решава;
- веројатноста дека врз основа на овие средства ќе се остварат нето парични приливи во стечајната постапка;
- очекуваните пазарни услови во текот на периодот на впаричување на средствата во рамките на стечајната постапка, имајќи ја предвид длабочината на пазарот и можноста преку него да биде продаден соодветниот износ на средствата и
- должината на периодот на продажба на средствата во рамките на стечајната постапка, имајќи ги предвид барањата на прописите со кои се уредува стечајната постапка, вклучувајќи го очекуваното траење на процесот на впаричување на средствата или карактеристиките на тие средства.

40. Проценителот е должен да утврди дали финансиската состојба на банката би можела да влијае на очекуваните парични текови при спроведувањето на стечајната постапка, вклучувајќи и преку ограничување на можноста стечајниот управник да преговара за условите за продажба на средствата на банката со потенцијалните купувачи.

41. Доколку е применливо и во согласност со прописите со кои се уредува стечајната постапка, паричните текови треба да ги одразуваат договорните, законските или другите права на доверителите или редовните практики коишто се применуваат во рамките на стечајните постапки. Притоа, очекуваните парични текови им се распоредуваат на акционерите и на доверителите според нивното рангирање во исплатни редови, во согласност со Законот за банките.

Процена на загубите коишто ги имаат акционерите и доверителите на банката во постапка на решавање

42. Заради утврдување на загубите за потребите на членот 61 став 3 точка 2 од Законот, процената се заснова на расположливите информации за фактите и околностите коишто постоеле на датумот или на датумите на вистинскиот третман на акционерите и доверителите на банката.

Проценителот може да не ги дисконтира приходите, доколку смета дека нема да се добијат големи разлики во однос на недисконтираните приходи. Во овој случај, недисконтираните приходи на датумот на преземање на активноста за решавање можат директно да се споредат со дисконтираниот износ на хипотетичките приходи коишто би ги добиле акционерите и доверителите, доколку на датумот на решавање над банката би била отворена стечајна постапка.

43. Проценителот е должен да ги утврди сите ненамирани побарувања на акционерите и доверителите на банката по отписот или претворањето на соодветните капитални инструменти и дозволените обврски и по преземањето на активностите за решавање на банката и да им ги распореди тие побарувања на правните и на физичките лица коишто биле акционери и доверители во банката на датумот на решавање.

Проценителот го утврдува вистинскиот третман на акционерите и доверителите во постапката на решавање на банката во согласност со точките 44, 45 и 46 од оваа одлука, освен во случаите кога правните и физичките лица коишто биле акционери и доверители на банката на датумот на решавање добиле паричен надоместок.

44. Доколку правните и физичките лица коишто биле акционери и доверители на банката на датумот на решавање добиле надоместок во форма на акции, проценителот го утврдува нивниот вистински третман преку процена на вкупната вредност на тие акции врз основа на нивната пазарна цена.

45. Доколку правните и физичките лица коишто биле акционери и доверители на банката на датумот на решавање добиле надоместок во форма на должнички инструменти, проценителот го утврдува нивниот вистински третман преку процена на нивната вредност имајќи ги предвид промените во договорните парични текови настанати како резултат на отписот или претворањето на соодветните капитални инструменти и дозволените обврски или на преземањето други активности за решавање, како и имајќи ги предвид промените во соодветната ефективна каматна стапка на инструментот.

46. За секое ненамирено побарување на акционерите и доверителите на банката, проценителот може да ги земе предвид цените на активните пазари за исти или за инструменти со слични карактеристики издадени од друга банка којашто се решава или од други банки со слични карактеристики, имајќи ги предвид одредбите од точките 44 и 45 на оваа одлука.

Извештај за процената бр. 3

47. Проценителот изготвува и доставува извештај за процената бр. 3 до Народната банка којшто ги содржи следниве елементи:

- резимето на процената со наведување на износите од членот 61 став 3 од Законот, датумот на процената, образложение на најдобрата можна процена на средствата и обврските, како и образложение на позициите со висок степен на несигурност, во согласност со точките 15, 16 и 17 од оваа одлука;
- образложението на главните методологии за процената, претпоставките и елементите коишто ги имал предвид проценителот при утврдувањето на загубите коишто би ги имале акционерите и доверителите во случај на отворање стечајна постапка и при утврдување на загубите коишто ги имаат акционерите и доверителите во постапката на решавање;

- чувствителноста на процената бр. 3 на избраните методологии и претпоставки од алинејата 2 од оваа точка;
- образложението, онаму каде што е можно, на разликите меѓу процената бр. 3 и другите процени спроведени за потребите на решавањето, како и од останатите процени извршени за сметководствени или супервизорски цели;
- секоја дополнителна информација за којашто проценителот смета дека би ѝ била од корист на Народната банка за остварување на целите на решавањето.

VIII. НЕЗАВИСЕН ПРОЦЕНИТЕЛ

48. Условите за независност коишто треба да ги исполнува друштвото за ревизија, овластениот ревизор или проценителот во однос на банката, Народната банка и кое било државно тело или орган се однесуваат на:

- поседувањето потребни квалификации, искуство, способност, знаење и ресурси за да може ефективно да ја изврши процената, целосно независно од банката, Народната банка или кое било државно тело или орган во согласност со точките 52 и 53 од оваа одлука;
- постоењето структурна одвоеност од банката, Народната банка или од кое било државно тело или орган, во согласност со точката 54 од оваа одлука и
- непостоењето заеднички интерес или судир на интересите во смисла на точките 55, 56, 57 и 58 од оваа одлука.

Соработката на независниот проценител со Народната банка од точката 19 став 2 од оваа одлука не се смета за нарушување на условите на независност од ставот 1 од оваа точка.

49. Народната банка може да утврди дополнителни критериуми коишто треба да ги исполни проценителот за да биде избран за извршување на процената.

50. Со оглед на временските ограничувања при започнувањето на постапката за решавање банка, Народната банка може однапред да ги определи можните независни проценители, имајќи ги предвид единствено условите од точката 48 став 1 алинеја 1 од оваа одлука.

51. Народната банка склучува договор со проценителот за извршување на процената, во кој, меѓу другото, се пропишуваат предметот на процената, рокот за доставување на извештајот за процената од точките 14, 33 и/или 47 од оваа одлука, обврските во поглед на доверливоста и останатите елементи.

Квалификации, искуство, способност, знаење и ресурси

52. Независниот проценител треба да поседува квалификации, искуство, способности и знаење во однос на сите прашања коишто се значајни за извршувањето на процената, што подразбира:

- да поседува или да има пристап до соодветните човечки и технички ресурси за извршување на процената. При оцената на соодветноста на ресурсите се земаат предвид природата, големината и сложеноста на процената којашто треба да се изврши;
- во вршењето на процената, да не бара или да не прима инструкции или насоки од банката, Народната банка и кое било државно тело или орган, ниту да бара или да прифаќа финансиска или друга корист од банката, Народната банка и кое било државно тело или орган.

Ограничувањето од ставот 1 алинеја 2 од оваа точка не се однесува на:

- добивање инструкции, насоки, простории, техничка опрема или други форми на поддршка, за кои Народната банка смета дека се потребни за постигнување на целите на процената,
- исплатата на надоместоците и трошоците на независниот проценител поврзани со вршењето на процената.

53. Независниот проценител е должен да ја почитува обврската за доверливост на информациите коишто се користат при процената, во согласност со Законот.

Структурна одвоеност

54. Независниот проценител се смета за структурно одвоен од банката, Народната банка или од кое било државно тело или орган, во следниве случаи:

- независниот проценител којшто е физичко лице, не е вработен во банката, Народната банка или во кое било државно тело или орган или не е договорна страна на банката, Народната банка или кое било државно тело или орган;
- независниот проценител којшто е правно лице, не е членка на истата група како банката или кое било државно тело или орган, доколку е применливо.

Заеднички интерес или судир на интересите

55. Независниот проценител не смее да има интерес којшто е заеднички или во судир со интересите на банката, Народната банка или кое било државно тело или орган.

Се смета дека интересот од ставот 1 од оваа точка постои доколку Народната банка оцени дека би можел да влијае врз независното вршење на активностите/работните задачи на независниот проценител при извршувањето на процената.

56. За потребите на точката 55 од оваа одлука, од значење се:

56.1. Интересите најмалку на следниве лица:

- членовите на надзорниот и управниот одбор на банката;
- правните и физичките лица коишто имаат контрола или квалификувано учество во банката;
- доверителите за кои Народната банка оценила дека се значајни, врз основа на информациите со кои располага и
- секоја членка на групата на која ѝ припаѓа банката.

56.2. Најмалку следниве околности:

- давањето услуги од страна на независниот проценител, вклучувајќи ги и услугите коишто ги извршил за банката и за лицата од потточката 56.1 на оваа точка, а особено врската помеѓу овие услуги и елементите коишто се значајни за процената;
- личните и финансиските односи помеѓу независниот проценител и банката и/или лицата од потточката 56.1 на оваа точка;
- вложувањата или другите значајни финансиски интереси на независниот проценител;
- кога независниот проценител е правно лице, секое разграничување коешто е воспоставено за да се намалат заканите за независноста на

проценителот (на пример: самооценување, личен интерес, застапување интереси, блискост, доверба или заплашување), вклучително и аранжманите за разграничување на лицата коишто можат да бидат вклучени во процената од останатите лица вработени кај проценителот.

57. Покрај случаите од точката 56 од оваа одлука, се смета дека независниот проценител има интерес којшто е заеднички или во судир со интересите на банката доколку во период од една година пред датумот на кој се оценува исполнувањето на условите за независност, друштвото за ревизија или овластениот ревизор извршил ревизија на годишните финансиски извештаи и на работењето на банката, во согласност со Законот за банките.

58. Секое лице чијашто независност се оценува или коешто е избрано за независен проценител е должно:

- да применува политики и процедури за утврдување на интересот во согласност со точката 55 од оваа одлука, имајќи ги предвид важечките етички кодекси и професионални стандарди;
- веднаш да ја извести Народната банка за сите интереси коишто независниот проценител ги смета за значајни во оцената на Народната банка во согласност со точката 55 од оваа одлука;
- да преземе соодветни активности за да обезбеди дека вработените или другите лица вклучени во извршувањето на процената немаат интерес во согласност со точката 55 на оваа одлука.

IX. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

59. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, а ќе започне да се применува од 13 октомври 2025 година.

**О бр. 02-10864/6
27 март 2025 година
Скопје**

**Гувернер
и претседавач
на Советот на Народната банка
на Република Северна Македонија
д-р Анита Ангеловска-Бежоска**